

La ment i els seus fantasmes¹

MIGUEL CANDEL (Universitat de Barcelona)

El mérit d'haver reconegut el decisiu paper de la imaginació en el coneixement intel·lectual correspon a Aristòtil i al seu comentarista medieval per antonomàsia, Averrois: l'ànima no pensa res sense la imaginació, de la mateixa manera que els sentits no perceben res sense la presència d'allò sensible. Les sensacions, en efecte, són respecte d'aquesta facultat [imaginativa] com les intencions imaginables respecte de la facultat racional. (Averrois, *Gran comentari al De anima d'Aristòtil*, 384 Crawford).

Les intencions imaginatives mouen l'intel·lecte, no són mogudes [per ell]. Es mostra, en efecte, que són allò la relació del qual amb la facultat racional distintiva és com la relació del sensible amb la facultat sensitiva (*Ibid.*, 398 Crawford)

En la tradició gnoseològica aristotèlica correspon, doncs, a la imaginació un paper clau en l'adquisició dels continguts del coneixement intel·lectual. Aquest paper és, tal com posa de manifest la darrera cita, eminentment actiu, desllorigador de tot el procés intel·lectiu.

Això, tot i que l'intel·lecte és, per a Averrois, únic i universal, explica el fet que no sempre estem fent activitat intel·lectual (sembla que alguns no arriben a fer-la mai), així com l'evidència que hi ha entre els éssers intel·ligents diferents graus d'intel·ligència.

No veure la importància de la imaginació en el coneixement intel·lectual va dur tant a la condemna medieval de les tesis averroistes com al gran equívoc subjacent a la moderna confrontació entre empirisme i racionalisme.

1. Aquest treball s'insereix en el projecte de recerca FFI2009-11795 (FISO): "La tradición gnoseológica aristotélica y los orígenes de la filosofía de la mente (NÓESIS)".